

Τέλος πάντων αυτό τὰ περιφερειακά θεατράκια, σὺν τῆς οἱ μικρῆς, ζεστῆς αἰθουσῆς τῶν τριάντα μὲ πενήντα περίπου θέσεων, μπορεῖ νὰ πει κανεὶς, μ' ὅσες ἀντιρρήσεις καὶ νὰ ἔχει, πὼς γράφουν τελευταία τὴν σωστὴ ἱστορίαν τοῦ θεάτρου.

Ὅταν κατέβει κανεὶς ἀπὸ τὸν ἠλεκτρικὸ σιδηρόδρομον στὴ στάση «Ἀττικὴ», ἀπέναντι ἀκριβῶς, στὴν ὁδὸ Ἀδμήτου 54, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ φανταστῇ πὼς σ' ἓνα μικρὸ ἡμιὑπόγειο διαμερισμάκι συντελεῖται μιὰ θεατρικὴ δουλειὰ καθαρὴ καὶ ἐντιμὴ, πὼς τέσσερις ἀνθρωποὶ σηκώνουν κάθε βράδυ τὸ βάρος τῆς σκιάς τοῦ μεγάλου Στρίντμπεργκ γιὰ νὰ μᾶς φωτίσουν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ συνταραχτικὰ ἔργα του. Κι ὅμως, εἶναι πραγματικότητα πὼς οἱ ἀνθρώποι αὗτοὶ προσφέρουν θέατρο ποιότητος σὲ ὅσους πολλὰς φορές καθίσματα — κι αὐτὸ εἶναι μεγάλο κρίμα — πὼς προσπαθοῦν μιὰ σωστὴ ἐρμηνεία καὶ μιὰ ἀκόμη πιὸ σωστὴ διανομὴ γιὰ τὸν συγγραφέα πού ἀνατέμνει σκηνικὰ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ μὲ τόση ἐνέργεια, φωτίζοντας τὸ βαθὺ σκοτάδι πού τὴν περιβάλλει μὲ τὸν αἰώνιο δραματικὸ του ρόλο.

Τὸ ἔργο πού παίζεται στὸ «Θεατράκι», εὐστοχῇ ἴσως ἡ ὀνομασία του ὡς πρόστὸ χῶρο, μεγάλο ὅμως θέατρο μπροστὰ στίς ἱστορικὲς κεντρικὲς αἰθουσῆς πού παίζουν τόσα ὑποπροϊόντα τῆς θεατρικῆς τέχνης, εἶναι «Οἱ δανειστὲς» τοῦ Αὐγουστου Στρίντμπεργκ τὸ πιὸ ἴσως συμπικνωμένο ἔργο τοῦ συγγραφέα, μὲ τὴν πιὸ δυνατὴ διαγραφὴ χαρακτήρων καὶ τὴν ἐντονη συγκίνηση, ὅπως σημειώνει ὁ μεγάλος ἱστορικὸς τοῦ παγκοσμίου θεάτρου, ὁ Ἀλλαρντὰς Νίκολ.

Τὸ ἔργο γράφτηκε στὰ 1888 στὴ Δανία μετὰ τὸ «Δεσπονίς Τζούλια» καὶ ἀνήκει στὴν ἐποχὴ πού ὁ Στρίντμπεργκ βρίσκεται κυκλωμένος ἀπὸ τὴν ὑποκειμενικότητα τῆς τέχνης του, μὲ τὴν βιαιότητα τοῦ ρεαλισμοῦ πού τὸν διακρίνει. Ὅλα τὰ ἔργα του, ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἔχουν τὸ πάθος τῆς καταστροφῆς πού φτάνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους κι ἐσὺ τὸ ἀποδέχεσαι ἀνίσχυρος ἀφοῦ ἡ πόρτα τῆς μοίρας εἶναι κλειστὴ γιὰ σένα στὸ χῶρο πού σ' ἔχει προορίσει. Θὰ λέγαμε πὼς στὸν Στρίντμπεργκ, ἡ μεταγενέστερη ρήση τοῦ Σάρτρ στὸ «Κεκλεισμένων τῶν θυρῶν» πού λέει πὼς «Ἡ κόλαση εἶναι οἱ ἄλλοι» μπορεῖ νὰ συμπληρωθεῖ μὲ τὸ: «Κόλαση εἶναι οἱ ἄλλοι», ὅταν ἐκμεταλλεύονται τὴ μοίρα σου. Στὸ ἔργο «Οἱ δανειστὲς» ὑπάρχουν τρεῖς πρόσωπα. Ἡ Θέκλα, μιὰ γυναῖκα πού προσπαθεῖ νὰ μὴ τῆς ξεφύγουν τίποτα ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ σπαραγμοῦ ἐνὸς ἀντρα, σπαραγμοῦ πού ἡ ἴδια προκαλεσε. Ὁ Ἀδόλφος, ὁ ἀντρας τῆς πού εἶναι ζωγράφος καὶ γλύπτης καὶ ὁ Γουσταῦς ὁ πρῶτος τῆς ἀντρας, δάσκαλος.

Ἡ γυναίκα αὐτὴ μοιάζει ν' ἀπόκτησε φήμη στραγγίζοντας τὴ δύναμη τοῦ Γουσταύου καὶ ὑπονομεύοντας τὸν Ἀδόλφο. Ἕνα σκοτεινὸ μίσος, αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸ μίσος ποὺ προσπαθεῖ νὰ φωτίσει ὁ Στρίντμπεργκ πάνω στὶς σχέσεις τῶν δύο φύλων, πλανιέται κι ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴν τριπλὴ σχέση, μίσος ποὺ ἀπὸ τὴ μεριά τῶν ἀνδρῶν ἔχει κτητικὸ χαρακτήρα καὶ περιστρέφεται στὴν ἀμφιβολία τῆς ἐρωτικῆς προσήλωσης, ἐνῶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς γυναίκας ποὺ εἶναι δοσμένη στὸ ἐρωτικὸ ὄνειρο τοῦ ἀνικανοποίητου, τὸ μίσος εἶναι ὑπουργοῦ καὶ φυγαλέο καὶ ἱκανεῖς ἀπὸ τοὺς δύο ἄντρες δὲ μπορεῖ νὰ προσδιορίσει. Αὐτοὶ οἱ δύο ἄντρες προσπαθοῦν ν' ἀναλύσουν τὸ χαρακτήρα τῆς Θέκλας. Ὁ Ἀδόλφος ὁμως παίζει τὸν παθητικὸ ρόλο τοῦ δέκτη ἐνὸς κατακλινοῦ κατηγοριῶν τοῦ Γουσταύου γιὰ τὴ Θέκλα ποὺ μέσα ἐκεῖ ὁμως διαφαίνεται ἡ δική του ἀποτυχία νὰ ἐπιβίῃ ἀπ' αὐτὴ τὴν καταλυτικὴ σχέση. Μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς Θέκλας πάνω σὲ μιὰ σκοτεινὴ συμμαχία τῶν δύο ἀνδρῶν ν' ἀποσυρθεῖ ὁ ἕνας καὶ νὰ παρακολουθεῖ τὸ τι διαδραματίζεται μὲ τὸν ἄλλο, διαγράφεται ἡ ἀνικανοποίητη δίψα τῆς γυναίκας αὐτῆς γιὰ μιὰ μάταιη λάμψη μιὰ ἐκδήλωση πανικοῦ μήπως χάσει τὴν μέχρι θανάτου ἀφοσίωση τοῦ ἄντρα της καὶ μιὰ ἐπίπλαση τρυφερότητα ποὺ ἔκρυβε τὴν δική της προβολὴ πάνω στὸν ψυχισμό τῶν ἄλλων. Δὲν ἀντέχουν ὁμως τὸ ἴδιο οἱ δύο ἄντρες πάνω σ' αὐτὸ τὸ παιχνίδι. Ἡ πνευματικὴ ἀρπαγὴ τῆς Θέκλας ποὺ τώρα ξαναγυρίζει στὸ Γουσταῦο, ἐπιδρᾷ στὸν Ἀδόλφο θανάσιμα, ἐνῶ μιὰ ὀψιμη συγκίνηση γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο διαφαίνεται στὴ Θέκλα ποὺ μ' αὐτὴ τελειώνει τὸ ἔργο.

Ἡ παράσταση τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι ἡ συνεχὴς ὑπόκρουση μιᾶς τραγωδίας. Ὁ λόγος δημιουργεῖ μιὰ συνταραχτικὴ δράση ποὺ ἐνισχύεται πολλὰς φορὲς καὶ ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ τῶν ἀντικειμένων, π.χ. ἡ ἐπικάλυψη καὶ ἀποκάλυψη κάθε τόσο τοῦ μικροῦ ἀγάλματος μιᾶς γυμνῆς γυναίκας ποὺ φιλοτέχνησε ὁ Ἀδόλφος, τὸ μαῦρο παραθᾶν σὰν εἴσοδος σ' ἕνα ἀξεδιάλυτο μυστήριον καὶ ἄλλα.

Υπάρχει ἐξ ἄλλου μιὰ δραματικὴ ἀτμόσφαιρα σ' ὅλο τὸ σκηνικὸ χώρον ποὺ ὁ σκηνοθέτης κ. Βασίλης Ρίτσος ἐκμεταλλεύτηκε ἀπόλυτα. Ἀκόμα ἡ βαρύτητα τῆς ἀμφίσεως τῶν ἀντρῶν σὲ σχέση μὲ τὴν ἀνοιξιὰτικὴ πνοὴ ποὺ ἀνέδιδε ἡ ἐμφάνιση τῆς Θέκλας ἀπὸ τὸ ἀνάλαφρο ντύσιμό της (σκηνογραφικὴ ἐπιτυχία τοῦ κ. Ζέριγγα) τὸ ποιητικὸ δράμα ἐνὸς κήπου ποὺ ξεχώριζε στὸ θάθος σὲ σχέση μὲ τὴ θλίψη τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου, ἀκόμα κι ἕνα τυχαῖο γεγονός τῆ βραδυὰ ποὺ εἶδαμε τὸ ἔργο, μιὰ συνεχὴς καταιγίδα ποὺ ἀκουγόταν μέσα ἐκεῖ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς παράστασης καὶ ποὺ φυσικὰ δὲν εἶχε σκηνοθετηθεῖ ἀπὸ τὸν κ. Ρίτσο.

Ὅλα αὐτὰ συνετέλεσαν στὴν ἄμεση ὑποβολὴ τοῦ δυνατοῦ αὐτοῦ

έργου. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν προσώπων τῆς διανομῆς ὑπῆρξε πλήρης ἀρμονία, ὥστε ἡ σκηνικὴ τους σχέση νὰ εἶναι ἐπιτυχῆς ἀντικατοπτρισμὸς τῆς σχέσης τῶν προσώπων πού ἔχει προορίσει ὁ συγγραφέας.

Ὁ κ. Γιώργος Ζέριγγας (Ἀδόλφος) πιστεύω πὼς δημιούργησε πάνω στὸ ρόλο του, ὥστε νὰ δίνει τὴν ἐντύπωση πὺς βρίσκεσαι σ' ἓνα ἀλησμόνητο θεατρικὸ ρεσιτάλ ἑνὸς προδομένου, ἀφοσιωμένου καὶ ματαιωμένου συζύγου στὰ μεγάλα πρότυπα τοῦ Στρίντμπεργκ.

Ὁ συγγραφέας δὲν ἀστειεύεται πάνω στὸ ρόλο αὐτὸ καὶ φέρνει τὸ βάρος μιᾶς εὐθύνης γιὰ ὅποια ὑπερβολὴ πού ἂν καὶ διωματικὴ ἴσως, καλύπτει καὶ ἱάλλες γενιές παρόμοιων συζύγων μέσα στὸ χρόνο. Ἔτσι καὶ ὁ κ. Ζέριγγας δὲν ἀστειεύτηκε στὴν ἀνάπλαση αὐτοῦ τοῦ ρόλου πού ἔδωκε κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὸ πετσί του.

Ἡ κ. Στέλλα Ἀρκάδη ἦταν πολὺ πειστικὴ, ὅπως πάντα. Ὁ ρόλος τῆς δὲν ἦταν ἐκρηκτικὸς καὶ τὸν κράτησε μ' ἐκείνη τὴν φαινομενικὴ ἐγκαρτέρηση πού τὴν τόνισε μὲ μιὰ θηλυκὴ ὑποκρισία, ἀπίθανη στοὺς χρωματισμούς τῆς, κρύβοντας τάχα στὴν παράδοσή της σὲ μιὰ χίμαιρα, ὅλη τὴ σατανικότητα πού τῆς καταλογίζει ὁ συγγραφέας. Εἶχε συνέπεια καὶ πάθος στὸ πάξιμό της.

Ὁ κ. Γιώργος Κατσάρας (Γουσταῦος) συμπλήρωσε τὸ τέλειο τῆς παράστασης. Εἶχε ἐκφραστικὴ ἄνεση στὸν ἀμφίσημο ρόλο του ἐκεῖ πού ὑπονομεύει καὶ ταπεινώνει τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τοὺς γίνεται καὶ τόσο ἀπαραίτητος. Ἐγὼ δὲν θὰ εἶχα ἀντίρρηση οὔτε καὶ στὴ μικρὴ ἴσως ὑπερβολὴ του γιὰ τὸ κάπως μεσογειακὸ τοῦ τύπου του, γιατί δὲν πιστεύω πὼς τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου Σουηδοῦ συγγραφέα εἶναι προορισμένα ν' ἀποδίδουν καὶ τὴν κάποια ψυχρότητα τῶν Σκανδιναυῶν.

Γενικὰ μιὰ παράσταση πού ἐγγράφεται ἀναντίρρητα στὶς πολὺ καλὰς παραστάσεις ἔργων τοῦ Στρίντμπεργκ.

Γ. Π.